

انواع سازمان‌های مدیریت جمعی

شیما پورمحمدی ماهونکی^۱

چکیده

پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری از حقوق انحصاری متعددی نظیر حق تکثیر، حق پخش، حق عرضه و توزیع برخوردارند. رشد روزافزون فناوری‌های نوین ارتباطی موجب تسهیل استفاده‌های مجاز و غیر مجاز از آثار ادبی و هنری گردیده است و صاحبان آثار دیگر قادر به کنترل استفاده‌های مجاز یا غیر مجاز از آثارشان نیستند. در این شرایط سیستم مدیریت جمعی و سازمان‌های مدیریت جمعی بهترین ابزار برای حمایت از منافع پدیدآورندگان آثار و ذی‌نفعان حقوق هستند که به عنوان واسطه میان ایشان و مصرف‌کنندگان عمل می‌کنند. امروزه سه نوع سازمان مدیریت جمعی در کشورهای مختلف به فعالیت می‌پردازند. این سازمان‌ها بسته به حوزه فعالیت و حقوق تحت پوشش خود دارای روش‌ها و مکانیزم‌های گوناگونی هستند. نوع رایج این قبیل سازمان‌ها، «سازمان مدیریت جمعی سنتی» نام دارد. این سازمان‌ها به طور معمول از طرف اعضای خود بر سر نرخ‌ها و شرایط استفاده از آثار توسط کاربران مذاکره و مجوز صادر کرده و حق امتیازها را جمع‌آوری می‌کنند. دو نوع دیگر این سازمان‌ها، «مرکز تسویه حقوق» و «مکان واحد ارائه خدمات» است که در آن‌ها سازمان بیشتر به عنوان دلال و واسطه عمل کرده و تعرفه‌ها و شرایط استفاده از آثار توسط صاحبان آثار تعیین می‌شود.

واژگان کلیدی

کی‌رایت، سازمان مدیریت جمعی، مرکز تسویه حقوق، مکان واحد ارائه خدمات

۱. کارشناس ارشد حقوق مالکیت فکری و وکیل پایه یک دادگستری، تهران، ایران.

مقدمه

اجرای مؤثر حقوق مالکیت فکری در بسیاری از موارد نیازمند دخالت نهاد یا سازمانی واسط بین صاحب اثر و مصرف‌کنندگان است. صاحب اثر امکان مذاکره با تعداد زیاد مصرف‌کنندگان را ندارد و معمولاً در مقابل مصرف‌کنندگان بزرگی مثل سازمان‌های پخش رادیوتلوویزیونی، ایستگاه‌های رادیویی، سالن‌های نمایش و فروشگاه‌ها از موقعیت معاملاتی و چانه‌زنی پایینی برخوردار است و در بسیاری مواقع امکان کنترل استفاده‌های بدون مجوز از آثارش را ندارد.

از طرفی مصرف‌کنندگان آثار نیز همواره توانایی برقراری ارتباط با صاحب اثر و کسب مجوز از او تحت شرایط عادلانه و منصفانه را ندارند. ضمن این‌که در بسیاری موارد کسب مجوزهای متعدد، کاری دشوار و غیر ممکن خواهد بود و مجوزهای کلی برای استفاده از لیستی از آثار یا صدور مجوز از یک مکان واحد برای آثار متعدد لازم است. سازمان‌های مدیریت جمعی واسطه مناسبی بین صاحبان آثار و مصرف‌کنندگان شناخته شده‌اند و تجربیات کشورها نشان داده است که نقش بسیار حیاتی و مؤثری در حمایت از هر دو طرف رابطه و اجرای حقوق دارند. جهت تأسیس یک سازمان مدیریت جمعی برای نخستین‌بار، لازم است انواع سازمان‌های مدیریت جمعی موجود در دنیا و ساختارهای حقوقی هر کدام مورد بررسی قرار گیرد تا بر اساس شرایط موجود در هر کشور، بهترین مدل انتخاب گردد. در این مقاله به بررسی این موضوع در پنج بخش (سیستم‌های مدیریت کپی‌رایت و حقوق مرتبط، سازمان مدیریت جمعی سنتی، مرکز تسویه حقوق، مکان واحد ارائه خدمات و ساختار کلی یک سازمان مدیریت جمعی) پرداخته می‌شود.

الف - سیستم‌های مدیریت کپی‌رایت و حقوق مرتبط

حقوقدانان سیستم‌های مدیریت کپی‌رایت و حقوق مرتبط را به دو نوع تقسیم‌بندی کرده‌اند: سیستم مدیریت جمعی حقوق^۱ و سیستم مدیریت مشترک حقوق^۲ در سیستم مدیریت جمعی، مدیریت بر اساس یک عنصر «جمعی» صورت گرفته و سازمان به ارائه اهداف جمعی می‌پردازد، یعنی به طور مثال تعرفه‌ها، شرایط مجوزدهی و قواعد توزیع درآمدها یکسان و برای کل اعضا مشابه است و توسط سازمان تعیین می‌شود. در سیستم مدیریت مشترک، عناصر جمعی کم‌رنگ شده و جای خود را به عناصر کاملاً شخصی داده‌اند، یعنی تعرفه‌ها، شرایط مجوزدهی و قواعد توزیع توسط خود اعضا و به صورت شخصی تعیین می‌شود و سازمان نقشی در تعیین آن‌ها ندارد و تنها به عنوان یک منبع و مرکز صدور مجوز بر اساس شرایط تعیین شده توسط اعضا و جمع‌آوری و توزیع درآمدها عمل می‌کند. در این سیستم به جای «توزیع واقعی» درآمد، هزینه‌های مدیریت کسر شده و مابقی اجرت جمع‌آوری شده به صاحب اثر یا حق پرداخته می‌شود. (فیسور، ۲۰۰۲ م.)

در واقع در نوع اول، مدیریت جمعی کامل و در نوع دوم مدیریت جمعی جزئی وجود دارد. نوع اول بیشتر در سازمان‌های مدیریت جمعی سنتی دیده می‌شود و نوع دوم نقش مهمی در مدیریت حقوق در محیط دیجیتال، صدور مجوز استفاده‌های آنلاین و مجوز محصولات چندرسانه‌ای دارد که نمونه‌های آن «مرکز تسویه حقوق» و «مکان واحد ارائه خدمات» است، البته بحث نظارت بر سازمان‌های مدیریت جمعی و مدل‌های مختلف آن از جمله نظارت به وسیله دادگاه‌های مدنی، داوری محدود، نهادهای تخصصی و نهاد داوری نیز بحث مفصلی است، ولی از آنجا که خارج از ساختار اصلی سازمان‌های مدیریت جمعی، یعنی موضوع بحث این مقاله است، در اینجا به آن پرداخته نمی‌شود. (پورمحمدی ماهونکی، ۱۳۸۵ ش.)

ب - سازمان مدیریت جمعی سنتی

سازمان مدیریت جمعی، واسطه بین اثر یا محصول و مصرف آن است. تولیدکننده محصول را مؤلفان و اجراکنندگان تشکیل می‌دهند و به مصرف‌کنندگان این محصولات یا آثار مشتریان گفته می‌شود. مؤلفان شامل هنرمندان و خالقان آثار نظیر نویسندگان، مصنفان، آهنگسازان، طراحان، نقاشان، خوانندگان، موسیقی‌دانان می‌شوند.

سازمان مدیریت جمعی سنتی سازمانی است که مستقیماً با استفاده‌کنندگان طرف مذاکره قرار می‌گیرد، اقدام به تعیین حق امتیازها، شرایط استفاده از آثار اعضا، انعقاد قرارداد با استفاده‌کنندگان و وصول حق امتیازها می‌کند. در هیچ یک از مراحل، استفاده‌کننده با پدیدآورنده طرف مذاکره مستقیم قرار نمی‌گیرد. چنین سازمان‌هایی، سازمان‌های مدیریت جمعی کامل هستند. (یچتنهاگن، ۲۰۱۱ م.)

۱- حقوقی که مدیریت می‌شوند

انواع مختلف کپی‌رایت و حقوق مرتبط که اجرای فردی آن‌ها مشکل یا غیر ممکن است، توسط سازمان‌های مدیریت جمعی، مدیریت می‌شوند، اما معمولاً حقوق سه‌گانه اقتصادی (حق اجرای عمومی، حق پخش رادیوتلوویزیونی و حق تکثیر) توسط این سازمان‌ها اداره می‌شود. علاوه بر این سازمان موظف است به مؤلف در حفظ حقوق معنوی‌اش کمک کند و تضمین کند هیچ نوع استفاده‌ای را که موجب زیان به حقوق معنوی مؤلف می‌شود، اجازه نمی‌دهد. این حقوق شامل حق حرمت اثر و حق حرمت نام، می‌شود. این دسته از حقوق از زمره حقوق سلبی هستند. (میرزایی و همکاران، ۱۳۸۶ ش.) بر این اساس صاحب حق می‌تواند تقاضا کند نام او همراه با آثاری که اجرای عمومی یا پخش رادیوتلوویزیونی می‌شود،

ذکر شود یا مانع از تغییرات اثرش گردد که باعث زیان به شهرت او شده یا موجب تغییر شکل و تحریف اثر می‌گردد. (یچتنهاگن، ۲۰۱۱ م.)

از موارد مهم دیگری که این سازمان‌ها به موجب حقوق معنوی موظف به رعایت هستند، صدور مجوز استفاده از اثر در تبلیغات است. مؤلف می‌تواند با استفاده از اثرش در تبلیغات سیاسی یا هر نوع استفاده تبلیغاتی مخالفت کند، به طور مثال یک هنرمند گیاهخوار می‌تواند تقاضا کند مجوز استفاده از اثرش برای رستوران‌هایی که غذاهای حیوانی سرو می‌کنند، صادر نشود. (ستاپس، ۲۰۰۸ م.)

۲- ایجاد یک سازمان برای مدیریت همه حقوق

سازمان جمعی در هر کشوری بنابر شرایط خاص اقتصادی، فرهنگی و سیاسی آن کشور به مدیریت یک یا همه حقوق می‌پردازد. در حال حاضر تعداد زیادی سازمان مدیریت جمعی کپی‌رایت و حقوق مرتبط در دنیا وجود دارد که به طور مشترک به اجرای همه حقوق می‌پردازند و مشکلات چندانی ندارند. ایجاد یک سازمان برای مدیریت همه حقوق منافع متعددی دربر دارد:

الف - یک سازمان مشترک موجب اجرای مؤثرتر منافع عمومی صاحبان حقوق و حل سریع‌تر و آسان‌تر مشکلات می‌شود. به طور مثال اغلب مصنفان (که جزء مؤلفان نیز محسوب می‌شوند) از موسیقی‌دانان حرفه‌ای هستند، مثلاً در آمریکای لاتین و آفریقا، ۷۰٪ مصنفان، موسیقی‌دان نیز هستند. در چنین شرایطی زیان‌بخش است که برای حقوق افراد مشابه، دو سازمان یا جامعه مختلف تأسیس شود.

ب - ایجاد یک سازمان مشترک به نفع مصرف‌کنندگان آثار خواهد بود. در صورت یکی‌نبودن سازمان‌های مدیریت جمعی، سازمان‌های پخش، ایستگاه‌های رادیویی، هتل‌ها، سالن‌های نمایش، فروشگاه‌ها و... برای استفاده از هر اثر، دو صورت‌حساب یکی برای کپی‌رایت اثر و دیگری برای حقوق مرتبط دریافت می‌کنند

که اغلب از پرداخت آن‌ها خودداری کرده، از مدیریت دوگانه انتقاد می‌کنند و مایلند پرداخت آن‌ها پیوسته و یکی باشد. در واقع هیچ دلیلی برای تأسیس دو سازمان برای مشتریان مشابه وجود ندارد و این کار تنها موجب بروز مشکلات اجرایی بیشتر و نادیده‌گرفتن هر نوع اشتراک مساعی احتمالی می‌شود. بحث دیگر در خصوص «مستندسازی» است. یکی از ستون‌های اصلی یک سازمان جمعی را مستندسازی در خصوص آثار و مشخصات و محتوای آن‌ها در داخل و خارج از کشور تشکیل می‌دهد. وجود دو یا چند سازمان موجب تکراری‌شدن مستندسازی و به نوعی موازی‌کاری می‌شود که فایده‌ای نیز دربر ندارد.

ج - ایجاد یک سازمان مشترک موجب می‌شود در صورت پدیدارشدن استفاده‌های جدید از آثار، نیاز به تأسیس سازمان‌های متعدد نباشد و این موارد نیز تحت پوشش مدیریت همان سازمان جمعی واحد قرار بگیرد. نکته‌ای که در خصوص ایجاد یک سازمان جمعی واحد باید مد نظر قرار گیرد این است که با توجه به وجود طبقات مختلف صاحبان حق، لازم است تضمیناتی برای حفظ و توجه به حقوق و منافع این طبقات مختلف در نظر گرفته شود. از جمله این سازمان‌ها می‌توان از جامعه مدیریت جمعی حقوق تکثیر مکانیکی مؤلفان، مصنفان و ناشران در فرانسه نام برد که یک سازمان جمعی واحد برای مدیریت حقوق متعدد است و در واقع از ائتلاف دو جامعه مؤلفان، مصنفان و ناشران موسیقی^۳ و جامعه ناشران برای استفاده از حقوق تکثیر مکانیکی^۴ تشکیل شده است. (فیسور، ۲۰۰۲ م.)

۳- ایجاد سازمان مجزا برای حقوق مختلف

در برخی کشورها مدیریت حقوق سه‌گانه اقتصادی یا مدیریت کپی‌رایت و حقوق مرتبط، با هم و در یک سازمان منع شده است و یا ترجیح بر این است که توسط سازمان‌های جمعی مجزا مدیریت شوند. در کشورهایی که دارای صنعت

فونوگرافیک هستند، مهم‌ترین حقی که باید مدیریت شود، حق تکثیر است و معمولاً توسط یک سازمان جمعی مجزا مدیریت می‌شود. مثلاً در کشورهای اسکاندیناوی، حق اجرای عمومی و حق پخش رادیوتلوویزیونی توسط جوامع ملی و حق تکثیر توسط یک آژانس مشترک تحت عنوان «Nordic Copyright Office: NCO» صورت می‌گیرد. (یچتنهاگن، ۲۰۱۱ م.)

در بریتانیا و ایالات متحده آمریکا، ناشران موافق مدیریت مشترک حق تکثیر نیستند، چون معتقدند تکثیر، بخشی از فعالیت انتشار است و هر کس می‌خواهد از موسیقی بهره‌برداری کند، باید از ناشر مجوز بگیرد. از نظر آن‌ها حق تکثیر شامل صنعت فونوگرافیک^۵، ضبط رادیویی و تلویزیونی و اجرت منصفانه برای کپی‌های خصوصی^۶ می‌شود.

به هر حال ایجاد سازمان‌های مجزا برای حقوق مختلف، منافی نیز دربر دارد که مهم‌ترین آن‌ها توجه مستقیم و کامل به حقوق صاحبان حق در طبقات مختلف است مشروط بر این‌که این سازمان‌ها با یکدیگر همکاری نزدیک داشته باشند و در صورت امکان برای هر حق، یک سازمان در کشور وجود داشته باشد یا اگر چند سازمان برای یک حق وجود دارد، با هم ائتلاف داشته باشند، زیرا وجود چند سازمان در یک زمینه مشابه، موجب کاهش یا حذف منافع مدیریت مشترک حقوق می‌شود.

از جمله کشورهایی که سیستم آن‌ها ایجاد سازمان‌های مجزا برای حقوق مختلف است، ایالات متحده آمریکا است که به طور مثال در آنجا مدیریت حق تکثیر توسط آژانس هری فاکس^۷ و مدیریت حق اجرای عمومی و حق پخش رادیوتلوویزیونی توسط دو سازمان جمعی «BMI» و «ASCAP» صورت می‌گیرد.

ج - مرکز تسویه حقوق^۸

نوعی از مدیریت مشترک کپی‌رایت و حقوق مرتبط است که در آن سازمان تنها به نمایندگی از اعضای خود، مجوز استفاده از آثار را صادر می‌کند، اما شرایط بهره‌برداری از اثر و میزان حق امتیاز (حق تألیف) را اعضا مستقیماً تعیین می‌کنند و مرکز دخالتی در این حوزه‌ها ندارد. در واقع سازمان به صورت یک «دلال مجوزها» عمل می‌کند و «مرکز مجوزدهی» و «دریافت اجرت و حق تألیف» است. شرایط صدور مجوزها و تعرفه‌ها توسط صاحبان آثار تعیین شده است که سازمان پس از کسر هزینه‌های مدیریت، بقیه مبالغ دریافتی و جمع‌آوری شده را به صاحب اثر می‌پردازد.

این نوع سازمان‌ها یا مراکز اغلب برای مدیریت حقوق تکثیر وسیع (رپروگرافی) تشکیل می‌شوند. رپروگرافی معمولاً برای تکثیر وسیع به منظور خدمات آموزشی، تحقیقاتی و کتابخانه‌ای صورت می‌گیرد. از جمله سازمان‌هایی که مرکز تسویه حقوق به شمار می‌آیند فدراسیون بین‌المللی سازمان‌های حقوق تکثیر^۹ است. این سازمان با ائتلاف و همکاری سازمان‌های ملی حق تکثیر، موجب کاهش کپی‌های بدون مجوز در سطح دنیا شده است و یک مرکز غیر انتفاعی تسویه حقوق کپی‌رایت محسوب می‌شود. (فیسور، ۲۰۰۲ م.)

د - مکان واحد ارائه خدمات^{۱۰}

مکان واحد ارائه خدمات، به ائتلافی از سازمان‌های مدیریت جمعی مستقل اطلاق می‌گردد که مجوز استفاده از آثار سازمان‌های عضو ائتلاف را صادر می‌کنند. اغلب این سازمان‌ها به منظور حل مشکل تولید آثار چندرسانه‌ای به وجود می‌آیند. آثار چندرسانه‌ای آثاری هستند که از تعداد زیادی آثار و مجموعه‌های موجود

خلق می‌شوند. در اساسنامه سازمان مدیریت جمعی ساسم^{۱۱}، محصول چندرسانه‌ای به این صورت تعریف شده است: «محصول یا آثاری که اطلاعات موجود در آن‌ها از منابع گوناگونی، مانند موسیقی یا صدا، متن و تصاویر متحرک یا ثابت تشکیل شده است.»

شکل‌گیری محصولات چندرسانه‌ای نیاز به ایجاد و تأسیس سازمان‌های مدیریت مشترک برای ایجاد یک «منبع مجوزدهی مشترک» را افزایش داده است، به همین دلیل به این سازمان‌ها، «سازمان‌های حقوق چندرسانه‌ای»^{۱۲} نیز گفته می‌شود. با تشکیل چنین سازمان‌هایی، تولیدکننده آثار چندرسانه‌ای به جای کسب مجوز از سازمان‌های مختلف جهت تولید اثر خود، به مرکز ائتلاف آن‌ها مراجعه می‌کند. در این مراکز نیز سازمان‌های عضو برای هر اثر شرایط و تعرفه‌ها را تعیین می‌کنند و این مرکز تنها به عنوان نماینده صاحب اثر یا سازمان عضو در اعطای مجوز و جمع‌آوری و توزیع درآمد عمل می‌کند.

این سازمان‌ها ظرفیت نظارت بر بهره‌برداری از آثار و مبارزه با سرقت آثار را نیز دارند. از نمونه‌های مکان واحد ارائه خدمات می‌توان به سازمان «CMMV» در آلمان اشاره کرد که این ائتلاف از نه جامعه مدیریت جمعی حقوق مؤلفان و صاحبان حقوق مرتبط تشکیل شده که عبارتند از: VGWORT، GVL، GEMA، VGBILDKUNST، AGICOA، VGF، VFF، GWFF، GUFA.

هدف از تشکیل این سازمان، تسهیل مذاکره بین سه گروه تولیدکنندگان آثار چندرسانه‌ای، مصرف‌کنندگان آثار و صاحبان حقوق است. سازمان «KOPIOSTO» در فنلاند نیز نمونه‌ای دیگر از مکان واحد ارائه خدمات است که ائتلاف بیش از چهل و چهار سازمان مدیریت جمعی است. (فیسور، ۲۰۰۲ م.)

هـ - ساختار کلی یک سازمان مدیریت جمعی

یک سازمان مدیریت جمعی به طور معمول از بخش‌های مقامات، ادارات اصلی و ادارات فرعی تشکیل می‌شود که در ادامه به مطالعه آن‌ها می‌پردازیم.

۱- مقامات

سازمان مدیریت جمعی حداقل باید دارای چهار رکن (مجمع عمومی، هیأت مدیره، مدیرکل و واحد نظارتی مقامات) باشد. مجمع عمومی وظایف متعددی بر عهده دارد که از جمله وظایف اصلی آن عبارتند از: انتخاب اعضای هیأت مدیره، انتخاب اعضای واحد نظارتی، تصویب و اصلاح اساسنامه، تصویب یا رد گزارش سالانه، طراحی نحوه مدیریت حقوق تحت پوشش، تعیین درصدی که باید بابت مدیریت حقوق کسر کرده و به حمایت‌های اجتماعی یا توسعه فرهنگی جامعه اختصاص داده شود و انحلال و فسخ سازمان.

مجمع عمومی می‌تواند در مورد «توزیع درآمد» نیز تصمیم بگیرد، اما تجربیات نشان داده است این کار باعث بحث و جدل و سهم‌خواهی در مجمع می‌شود و بهتر است به هیأت مدیره واگذار گردد. معمولاً در مجمع عمومی تنها اعضای حق رأی دارند که واقعاً به مدیریت جمعی سازمان علاقمند هستند، به این صورت که بعد از یک دوره انتظار که مقدار دریافتی حاصل از اثر مؤلف به درصد خاصی که توسط اساسنامه یا هیأت مدیره تعیین شده، برسد از حق رأی در مجمع عمومی برخوردار می‌شود. سایر اعضا نیز بدون حق رأی، حق حضور در مجمع عمومی دارند. برخی سازمان‌های مدیریت جمعی، سیستم رأی‌گیری وزنی^{۱۳} دارند، یعنی هر عضو یک رأی دارد، البته اگر اعضای هیأت مدیره بیشترین قدرت رأی را در مجمع عمومی داشته باشند، این سیستم می‌تواند منجر به الیگارش می‌شود.

هیأت مدیره شامل اعضای منتخب مجمع عمومی است و در واقع دولت یا حکومت یک سازمان جمعی محسوب می‌شود. رئیس هیأت مدیره منتخب مجمع عمومی یا هیأت مدیره است. از آنجا که یک سازمان جمعی باید عمیقاً زندگی و حیات فرهنگ، سیاست و اقتصاد کشور را متحول کند، لازم است ارتباط خوبی با وزارتخانه‌های مختلف دولتی، سازمان‌های پخش، رسانه‌ها و افکار عمومی داشته باشد لذا هیأت مدیره‌ای که شامل افراد برجسته و مشاهیر موسیقی، ادبیات و سیاست باشد، می‌تواند سهم مهمی در رسیدن به این اهداف داشته باشد. نخستین، معروف‌ترین و مهم‌ترین سازمان‌های جمعی توسط چنین افرادی در دنیا تأسیس شده‌اند، به طور مثال ساسد^{۱۴} توسط کارول ویکتوم بومارشه در فرانسه تأسیس شد که اولین سازمان مدیریت جمعی برای حقوق اجرای آثار نمایشی بود. بومارشه از برجستگان موسیقی در عصر خود محسوب می‌شود.

واحد نظارتی، واحد مشورتی یا دایره حقوقی یک بخش مهم دیگر در سازمان‌های جمعی جهت نظارت درون سازمانی است که اعضای آن توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شوند. معمولاً توصیه می‌شود محدوده وظایف نظارتی این واحد در اساسنامه به دقت مشخص شود تا مانع از دخالت نابجای آن‌ها در امور مدیریت مثل دخالت سختگیرانه در معاملات و پیچیده کردن امور شود. (بچتنهاگن، ۲۰۱۱ م.)

۲- ادارات اصلی

یک سازمان مدیریت جمعی باید دارای دو اداره اصلی باشد: ۱- اداره مؤلفان، مصنفان، ناشران و سازمان‌های جمعی خارجی؛ ۲- اداره مشتریان (مصرف‌کنندگان). مهم‌ترین نقش مؤلفان در سازمان، حق رأی‌دادن در مجمع عمومی است. علاوه بر این مؤلفان در مدیریت «حق تکثیر» خود مشارکت مستقیم دارند، زیرا نخستین انتشار و تکثیر تجاری اثر نیازمند رضایت قبلی و مشورت با آن‌ها است،

اما در مورد اجرای عمومی یا پخش رادیوتلوویزیونی آثارشان نمی‌توانند تقاضا کنند با آن‌ها مشورت شود، زیرا معمولاً در این موارد سازمان‌های پخش تقاضای یک مجوز کامل و کلی برای کل آثار مجموعه می‌کنند، لذا سازمان جمعی قادر نیست در این موارد مجموعه خود را محدود کند. (یچتنهاگن، ۲۰۱۱ م.)

موقعیت ناشران در سازمان جمعی متفاوت است. در برخی سازمان‌ها، ناشران حق رأی دارند و در برخی دیگر ندارند. در برخی از آن‌ها ناشران حق انتخاب‌شدن به عنوان رئیس سازمان یا رئیس هیأت مدیره را ندارند. در بسیاری از سازمان‌های جمعی، مؤلفان، مصنفان و ناشران از حقوق و تعهدات مساوی و مشابه برخوردارند که این امر مورد انتقاد است، زیرا در این سازمان‌ها ناشران گروه اقلیت را تشکیل داده و در نتیجه این کار ضرورتی ندارد.

به منظور عضویت در یک سازمان جمعی، لازم است قراردادی بین مؤلف و سازمان منعقد گردد. در برخی سازمان‌های جمعی، یک سند «انتقال حقوق^{۱۵}» کلی بین مؤلف و سازمان امضا می‌گردد که البته این روش مورد انتقاد قرار گرفته، زیرا فاقد شفافیت لازم در خصوص حقوق و تعهدات طرفین بوده و لازم است قراردادی منعقد گردد که به طور خاص حقوق و تعهدات هر دو طرف، یعنی سازمان و مؤلف را مشخص کند. این قرارداد می‌تواند اساس اعتماد بین طرفین بوده و یک مدیریت جمعی آرام و منظم را تضمین کند. مؤلف با امضای این قرارداد متعهد می‌شود همه آثار خود را به سازمان معرفی کرده و اسناد لازم را تقدیم کند.

همچنین اگر آثار خود را با نام مستعار منتشر می‌کند باید این موضوع را به سازمان اطلاع دهد. در مقابل سازمان نیز متعهد می‌شود صلاحیت و توان خود را در مدیریت مناسب این آثار به کار ببرد، حقوق مؤلف را در همه فعالیت‌های

سازمان مد نظر قرار دهد، کلیه درآمدهای جمع‌آوری شده ناشی از استفاده از آثارش را به او بپردازد، طبق یک برنامه زمان‌بندی مناسب صورت‌حساب‌های دقیقی برای مؤلف تهیه و برای او ارسال کند و پیشرفت‌های صورت‌گرفته در خصوص شرایط قراردادی یا قواعد و مقرراتی که اعضا باید بدانند را در اختیار او قرار دهد. در این قرارداد مدت عضویت به صورت محدود یا نامحدود تعیین شده و شیوه‌های ختم عضویت و ترک سازمان جمعی مشخص می‌شود. در گذشته سازمان‌های جمعی‌های جمعی مدت عضویت یک‌ساله یا کم‌تر است و اعضا می‌توانند سازمان را در پایان مدت یا قبل از آن ترک کنند. (فیسور، ۲۰۰۲ م.)

۳- ادارات فرعی

سازمان‌های جمعی حداقل نیاز به دو واحد خدماتی در خصوص اداره امور فنی و امور مالی دارند.

نتیجه‌گیری

ایجاد سازمان‌های مدیریت جمعی به منظور حمایت از منافع مادی و معنوی صاحبان آثار، ارتقای وضعیت معاملاتی آن‌ها و اجرای آن دسته از حقوقی که به تنهایی قادر به اجرای آن نیستند از یک طرف و حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان این آثار از سوی دیگر، ضرورتی انکارناپذیر است. نظر به پیش‌بینی تشکیل این سازمان‌ها در لایحه قانونی حمایت از حقوق مالکیت ادبی، هنری، علمی و حقوق مرتبط، لازم است بررسی‌های لازم در خصوص مدل‌های موجود در دنیا که در این مقاله به طور مختصر به آن‌ها اشاره شده است، صورت گیرد و مقررات آن‌ها تحت آیین‌نامه یا قانون مجزایی به طور دقیق تعیین گردد.

تجربیات نشان داده است در کشورهای در حال توسعه که قادر به توسعه کامل ساختارهای کپی‌رایت نیستند، ایجاد سازمان‌های مدیریت جمعی سنتی به صورت عمومی و واحد جهت مدیریت همه حقوق ارجحیت دارد، مشروط بر این که ساختار مناسبی برای آن در نظر گرفته شده و تضمینات مناسبی در رابطه با طبقات مختلف اعضای آن‌ها پیش‌بینی شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Collective Management of Rights
2. Joint Exercise of Rights
3. SACEM
4. AEEDRM
5. Phonographic Industry
6. Remuneration
7. HFA: Harry Fox Agency
8. CCC: Right Clearance Centers/Copyright Clearance Center
9. International Federation of Reproduction Rights Organizations
10. One Stop Shop
11. SASEM
12. Multimedia Rights Organization
13. Weighted Voting System
14. SACD: Society of Dramatic Authors and Composers
15. Assignment of Rights

فهرست منابع

الف - فارسی:

پورمحمدی ماهونکی، شیما. (۱۳۸۵ ش.). حقوق اجراکنندگان، تولیدکنندگان آثار صوتی و سازمان‌های پخش رادیوتلوویزیونی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه ارشد دانشگاه تربیت مدرس. صص ۹۹-۱۰۰.

شیروی، عبدالحسین. محمدعلی میرزایی، محمدعلی. (۱۳۸۶ ش.). مدیریت جمعی حق مؤلف و حقوق مرتبط. فصلنامه تخصصی فقه و حقوق. شماره سیزدهم، صص ۱۷۶-۱۵۳.

ب - لاتین:

Ficsor, M. (2002). *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Geneva: WIPO Publication, 15-18, 22-65, 108, 129-131.

Stoppa, D. (2008). *HOW TO Make a Living from Music*. Geneva: WIPO Publication, 25.

Uchtenhagen, U. (2011). *Copyright Collective Management in Music*. Geneva: WIPO Publication, 12-17, 19, 62, 133-135.

World Intellectual Property Organization. (1990). *Collective Administration, Copyright and Neighbouring Rights*. Geneva: WIPO Publication.

یادداشت شناسه مؤلف

شیما پورمحمدی ماهونکی: کارشناس ارشد حقوق مالکیت فکری و وکیل پایه یک دادگستری، تهران، ایران.

پست الکترونیک: Sh.poormohamadi@yahoo.com

Types of Collective Management Organizations

Shima Pourmohamadimahounaki

Abstract

Authors of literary and artistic works have different exclusive rights like reproduction right, broadcasting right and distribution right. Increasing growth of new communication technologies facilitate allowed and non-allowed uses of literary and artistic works and owners of works could not control uses of their works. In this condition, collective management system and collective management organization are best ways for protection of advantages of authors and beneficiaries. They act as a mediator between owners of works and users. Today three kinds of collective management organizations work in different countries. These organizations have different methods and mechanisms depend on the scope of their activity and the rights covered by them. Customary kind of these organizations are traditional collective management organizations. These organizations usually negotiate with their members about tariffs and conditions of using works by users, issuing license and collecting royalties. Two other kinds of these organizations are right clearance center and one stop shop. In these models, organization usually works as a mediator and owners of works set tariffs and conditions.

Keywords

Copyright, Collective Management Organization, Right Clearance Center, One Stop Shop